

BASK ÇİFT DİLLİ EĞİTİMİ VE BUNUN TÜRKİYEDEKİ OLASI ÇİFT DİLLİ EĞİTİM İÇİN ÖRNEKLENDİRİLMESİ*

BASQUE BILINGUAL EDUCATION AND SAMPLING FOR A POSSIBLE BILINGUAL EDUCATION IN TURKEY

Burhan ÖZFİDAN**, Hüsamettin DEMİR***

ÖZET: 1923'ten beri devam eden Kürt sorunu, 90 yıllık Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en büyük iç problemdir. Türkiye'deki Kürtlerin en temel problemi dildir. Bu çalışmada, İspanya'nın Bask bölgesinde uygulanan çift dilli eğitim modelleri incelenmiş ve Türkiye'deki Kürtler için bu modellerin uygulanıp uygulanamayacağı hakkında fikir edinilmeye çalışılmıştır. İspanya'daki en büyük etnik grup Bask toplumdur. Bask çift dilli eğitim sistemi azınlıklarının dilleri ve önemi düşünülerek; tarihsel ve politik içerikleri hesaba katılarak hazırlanmıştır. Bu çalışmanın diğer bir amacı da Bask bölgesi çift dilli eğitim modelinin Türkiye'deki Kürtlere uygulandığında yaşamlarına katacaklarıdır. Bu çalışmada zengin bir veri anketi ile nitel metod kullanılarak, Bask bölgesinin çift dilli eğitim sistemi açıklanmıştır. Bu ankete Bask bölgesinde yaşayan 26 öğretmen ve bilim adamı katılmıştır. Bu ankette katılımcıların cevapları bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. Ankette bulunan temalar kodlanmıştır. Anket sonuçlarına göre, Bask bölgesindeki çift dilli eğitim sistemi sorunsuz bir şekilde devam etmektedir. Son 10 yılda, Bask bölgesindeki bu çift dilli eğitim sistemi dil çalışmaları için çoklu tercih olarak sunulmuştur. Böylece bu Bask bölgesi için bir avantaj olmuş ve çift dilli eğitim sistemi özelleştiği gibi; kürt bölgesi için de uygulanabilir olup olmadığının incelendiği bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Çift dilli eğitim, Türkiye, Bask, Kürtçe.

ABSTRACT: The Kurdish issue, which has been ongoing since 1923, is the biggest internal problem of 90-year-old the Republic of Turkey. The fundamental problem of Kurds in Turkey is language. In this study, bilingual education model of Bask region in Spain was scrutinized and it was tried to get an idea whether this model can be implemented for Kurds in Turkey. The biggest ethnic group in Spain is Bask society. Bask bilingual educational model was prepared considering minority languages and importance, and political issues. The purpose of the study is to indicate the value Kurds get in their life when it is implemented in Turkey. The overall design of this study uses a qualitative method consisting of data collection through a survey used to get a rich data set that explains the issues surrounding bilingual education in the Basque region. This survey involved 26 participants from K-12 teachers and scholars in the Basque Country. Participants' answers were gathered and analyzed. Data was coded and themes were made. Results indicate that currently, the Basque Country in Spain has a reputable ongoing bilingual education system. Over the last decade, the Basque region has established a model for bilingual education that offers multiple options for the linguistic study of the Basque language. Thus, as the Basque Region has an advanced and institutionalized bilingual education system, it is logical to study how minority language issues were addressed previously so it may inform the Kurdish situation.

Key Words: Bilingual Education, Turkey, Basque, Kurdish

*Bu çalışma'nın bir örneği YICER kongresinde sunulmuştur.

** PhD Candidate, burhan4977@gmail.com

***PhD Students at Inonu University in Turkey, xucamee@gmail.com

GİRİŞ

Kürtçenin Tarihi

Kirişçi ve Winrow'un (1997) çalışmalarına göre, Kürtler etnik olarak Türklerden ve Araplardan tamamen farklıdır. Kürtler, genel itibariyle Osmanlı'nın Doğu topraklarında yaşamıştır. Kirişçi ve Winrow'un açıklamalarına göre 19. yüzyılların başında Türkler, Kürtler, Araplar ve Arnavutların arasında bir etnik ayrıştırma olmuştur. Bu etnik ayrıştırmanın farkında olmayan bu gruplardan özellikle Kürtlerin, etnik olarak özgüvenleri oluşmamıştır.

Kürtçe yazmak 1923 yılında resmen yasaklanmıştır (May, 2001). Bu Kürtçeyi tamamen hiçe sayma ve Kürtçeyi dil unsurundan çıkarmanın bir ibaresidir. Bu yıllarda Almanca ve İngilizce öğrenmeye izin verilirken Kürtçe Türkiye'de büyük bir etnik gurubun dili olmasına rağmen yasaklanmıştır. 1950'li yıllarda Kürtçenin özel hayatta kullanılmasına izin verilmiştir fakat toplum içinde, resmi dairelerde, kısaca sosyal hayatta yasaklanmıştır (Kendal, 1980). Bu, Kürt dilinin asimile edilmesinde en büyük etkenlerden birisidir. Bir etnik grubun dilinin yasaklanması o etnik gurubun kültürel değerlerinin yok olmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durumun Kürtler üzerinde olumsuz etkiler yarattığı tarihte görülmektedir.

Türkiye'de çift dilli eğitim sisteminin kullanılması Türkiye'yi iki etnik guruba ayırmaz. Böyle bir yaklaşım Türkiye'yi iki etnik guruba ayırmanın tam aksine Türkler ve Kürtler arasında samimi bir ilişki oluşmasına yol açacaktır. Çalışlar'ın 2009'daki bir çalışmasına göre bir etnik gurubun kendi dilinde eğitim görmesi tamamı ile doğal insani hakkıdır. Çalışlar'ın bu çalışmasını destekleyici diğer önemli bir çalışma UNESCO (1974) yapılmıştır. Bu çalışmada da bir etnik gurubun kendi dilinde eğitim almasının sadece o etnik gurubun değil tüm insanların insani hakkı olduğunu savunmaktadır. Bunun yanında Çalışlar, böyle bir durumun yani Kürtlerin haklarının korunmasının onların kültürel değerlerini de canlandıracağına inanmaktadır. Bu göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Dünyada birçok ülkede çift dilde eğitim kullanılmaktadır ve bu ülkelerde hiçbir etnik ayrışma söz konusu olmamıştır. Örneğin; İspanyada bir çok etnik kökenden insan yaşamaktadır, Basklar bu etnik guruptan sadece bir tanesidir. Şu an İspanya Bask Bölgesinde çift dilli eğitim sistemi güzel bir şekilde uygulanmaya devam etmektedir.

İspanyadaki Bask Çift Dilli Eğitimi

Cenoz'un 2012'deki çalışmasına göre İspanya'da, Türkiye'deki gibi birçok etnik grup bulunmaktadır. Bunlardan sadece biri olan Basklar, Fransa sınırlarında yaşamaktadırlar. Bask bölgesi şu anda kendi içinde özerk bir yapıya sahiptir. Bask bölgesinde çift dilli eğitim devam etmektedir. Ama önceki dönemlere bakılacak olursa Bask bölgesinde çift dilli eğitim sistemine kolay bir şekilde geçilmemiştir.

Özfidan'ın 2013'te yaptığı çalışmaya göre İspanya'daki Baskların ve Türkiye'deki Kürtlerin tarihinde birçok benzerlikler bulunmaktadır. Türkiye'de olduğu gibi İspanya'nın Bask bölgesinde de Bask dili 1939'dan 1975'e kadar Franco rejimi tarafından yasaklanmıştır. İspanya'da birçok dil konuşulup öğrenilirken; Bask dili Franco tarafından yasaklanmıştı (Cenoz, 2012). Her şeye rağmen, 1960 Bask'daki ailelerin ısrarcılığı ile Bask bölgesinde özel ilkokul ve ortaokullar açılmıştır ama bu kurumların hiçbir resmi kurum veya kuruluşta geçerliliği olmamıştır. Franco'nun ölümü ile Franco rejimi tamamen bitmiş ve bununla birlikte Bask dili üzerindeki yasak kalkmıştır. Franco diktatör rejimini son bulması ile 1975 yılının başlarında İspanyanın Bask bölgesinde, Bask dili ve İspanyolca çift dilli eğitim sistemi kurulmaya karar verilmiştir (Zalbide & Cenoz, 2008). Bu kararda ailelerin gösterdiği kararlı direnişin önemli bir yeri vardır. Uzun uğraşlar sonucunda Bask bölgesinde şu anda da geçerliliği devam eden çift dilli eğitim sistemi kurulmuştur. Bu çift dilli eğitim; üç tane model içermektedir, bunlar; model A, model B ve model

D. Bu üçlü model tüm Bask bölgesindeki okullar için zorunlu eğitim haline gelmiştir. Fakat bu sistem, üç model içerisinde seçmeli olduğu için velilere büyük kolaylık sağlamıştır.

Model A ya göre hemen hemen bütün konular İspanyolca öğretilmekte ve Bask dili haftada sadece beş saat görülmektedir. Bu modele göre öğrenciler minimum derecede Bask dili öğrenmektedir. Bu modelin en önemli amaçlarından biri Bask dilinin bir öğrenci tarafından anlaşılır derecede öğrenilmesi ve öğrencilerin kültürlerini unutmamasını sağlamaktır. Öğrenciler bu model ile azda olsa Bask bölgesi kültürüne aşina olmaktadır (Gardner & Zalvide, 2005). Model B ise genelde anadili İspanyolca olan ve her iki dilde de eğitim almak isteyenler için kurulmuş bir sistemdir. Bu modele göre öğrenciler yüzde 50 İspanyolca yüzde 50 de Bask dilini öğrenmektedir. Bu modelin en önemli amaçlarından biri ana dili İspanyolca olanlara Bask dilini iyi bir şekilde öğretmektir. Model D’de ise konular genelde Bask dilinde anlatılmakta ve İspanyolca haftada beş saat verilmektedir. Ailelere çocukları için bu üç modelden birini seçme hakkı verilmiştir. Bu üç modelin ortak amaçlarından biri ana dilde eğitimin geliştirilip yayılmasıdır. Şu da bilinmelidir ki; bu çift dilli eğitime geçilene kadar birçok sıkıntı yaşanmıştır. Bu kadar zahmet ve sıkıntının sonunda böyle düzenli bir sistem kurulmuştur.

Çift dilli eğitim sürecinde, materyal olarak Bask dilinde bir çok kitap basılmıştır. Yapılan tüm bu harcamaların sponsorluğunu İspanya Devleti yapmıştır. Özel eğitim kurumlarının bile bir çok harcamaları devlet tarafından karşılanmaktadır. Fakat öncesinde, Franco döneminde tüm eğitim harcamaları aileler tarafından karşılanmaktaydı.

Çift dilli eğitim için dersleri anlatacak öğretmenleri yetiştirmek bu süreç içinde yaşanan en büyük sıkıntılardan biridir. Çift dilli eğitim sürecinde hali hazırda öğretmen olmadığı için Bask dilini öğretmek için başka yerden öğretmen kiralanmıştır. Sonraki dönemde üniversitelerde öğretmen yetiştirmek için bölümler açılıp en kısa zamanda öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır. Öğretmen yetiştirme programına verilen isim IRALE olup, bu sorun da en kısa zamanda çözülmüştür (Zalvide & Cenoz, 2008).

Özetleyecek olursak, uzun uğraşlar sonucu İspanyanın Bask Bölgesinde halen devam etmekte olan, iyi işleyen çift dilli bir eğitim programı kurulmuştur. Öncesinde Bask dili hiçbir yerde kullanılmazken şu anda üniversitelerde, medyada, pazarlamada, okullarda vs. tüm resmi kurumlarda kullanılmaktadır. Tüm engel ve sıkıntılara rağmen Bask Bölgesine çift dilde eğitim getirilmiştir. Ama burada dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardan biri tüm engellere rağmen ısrarla hedefe ulaşmak amaç edinilmiştir.

YÖNTEM

Genel itibariyle bu nitel bir çalışmadır. Bu nitel çalışmada, yapılan ankette nasıl ve neden sorularına cevap verildiği için alan çalışması da denilebilir (Creswell, 1994). Bu çalışmada 26 katılımcı olup, bu 26 kişinin 8’i erkek, 18’i bayan katılımcıdır. Katılımcıların hepsi İspanyanın Bask Bölgesinde bulunan okul ve üniversitelerdeki öğretmenlerdir.

Data Toplanması ve Prosedürler

Bu ankete Bask bölgesinde yaşayan 26 öğretmen ve akademisyen katılmıştır. Araştırmacı, İspanyada Bask bölgesinde bulunan Bask Üniversitesinde bir Yardımcı Doçent ile irtibata geçmiş ve anket sonuçlarına onun üzerinden ulaşmıştır. Bu öğretim üyesi anket sonuçlarını katılımcılardan tek tek toplayarak araştırmayı yapan kişiye göndermiştir. Tüm anket sonuçları İngilizce elde edilip, sonrasında Türkçeye çevrilmiştir. Bu ankette katılımcıların cevapları bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. Ankette bulunan temalar beş ana başlık altında kodlanmıştır.

Data Analizi

Anket açık uçlu sorulardan oluştuğu için katılımcılar soruları daha detaylı ve rahat bir ortamda cevaplama fırsatı bulmuştur. Genel itibarıyla anket soruları; bask bölgesindeki çift dilli eğitim sistemini, bu sistem kurulurken ne gibi sorunlarla karşılaşıldığını, bask bölgesinde ne gibi olumlu sonuçlara sebep olduğunu ve günümüzdeki gidişatını sorgulamaya yönelik sorulardır. Katılımcıların üniversite ve okullardaki deneyimlerinden yararlanılarak, olası bir çift dilli eğitim sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiğine yönelik sorular yönlendirilmiştir. Anketin yanı sıra, araştırmacının Amerikada bulunan Basklarla yaptığı görüşmelerden notlar da bulunmaktadır. Bu notları da beş ana başlıkta kodlanmıştır. Bu notlar ankette aldığımız sonuçları doğrulamaktadır.

Bu nitel çalışmada karşıt özel durum analizi kullanılmıştır. Karşıt özel durum analizi, toplanan data'lara bağlı olarak katagoriler arasında mantıksal bağ kurmaya yarar (Creswell, 2003). Araştırmacı bu çalışmada farklı temalar için katagoriler oluşturmuştur. Bu temalar anket sorularına verilen cevaplar ve araştırmacının Amerikadaki Basklarla yaptığı görüşmelerden edildiği notlar arasından derlenerek ortaya çıkarılmıştır.

Çalışma Sonunda Çıkan Sonuçlar;

Çalışma sonunda çıkan sonuçları beş ana başlıkta inceleyelim:

1- Dilin önüne konulan yasaklar: Katılımcılar, çift dilli eğitim sistemine geçilmeden önce İspanya Bask Bölgesindeki halkın genel durumundan bahsettiler. Katılımcıların çoğu, Franconun baskıcı ve diktatör yapısından ve onun Bask dilini yasaklayıp halka nasıl zulüm ve eziyet ettiğinden bahsettiler. Katılımcılara göre, Franco döneminde baskıyla yapılanlar tamamen insan haklarına aykırıdır. Franco, tüm halkı İspanyolca konuşmaya zorlamıştır. Franconun koyduğu dil yasağı çok ciddi olup, yeni doğan bebeklere Bask dilinde bir isim konulması bile yasaklanmıştır. Katılımcılar yeni neslin Franconun yasaklarına şahit olmadıkları için çok şanslı olduğundan bahsetmektedir. Katılımcılar, şu anda ırkçılığa mahal vermeyen çift dilli çok iyi bir eğitim sistemine sahip olduklarını belirtmektedirler.

2- Bask dilinin Bask bölgesinde yayılması: Katılımcılara günümüzde Bask Bölgesindeki çift dilli eğitim sisteminin nasıl gittiğine dair sorular yönlendirilmiştir. Katılımcılara göre, devam eden sistem tek kelime ile harika olup hiç bir katılımcıdan olumsuz bir cevap alınmamıştır. Katılımcılara göre, çift dilli eğitim legal bir yapıya sahiptir. Çift dilli eğitimi sürdürme konusunda öğrenci ve veli talepleri hızla artmaktadır. Çift dilli eğitim için gerekli bütün maddi desteği İspanya Devletinin karşılaması halka büyük güven vermektedir. Devlet desteğinin arkasında olması çift dilli eğitim programlarının sürekli gelişmesine ve yayılmasına büyük destek sağlamaktadır. Katılımcılar; Bask dili öncelerde hiç bir yerde konuşulmazken, şu an hemen hemen tüm sektörlerde resmi dil olarak kullanılmasının büyük bir gelişme olduğuna değinmektedirler.

3- Uygulanan çift dilli eğitim modellerinden Model-D'nin daha fazla uygulanması: Katılımcılara Bask Bölgesindeki çift dilli eğitim sisteminin avantaj ve dezavantajları sorulmuştur. Katılımcılara göre model D diğer modellere göre en çok kullanılan ve en iyi olan modeldir. Hiçbir katılımcı model D hakkında olumsuz hiçbir şey yazmamıştır. Bunun en önemli sebebi öğrencilerin hem Bask dilini hem de İspanyolca'yı çok iyi bir şekilde öğrenmesidir. Model B ise model D den sonra en çok kullanılan modeldir ve bunun sebebi ise iki dilde de orta bir seviyeye gelinebilmesidir. Bunun yanında, katılımcılara göre modellerin seçmeli olması veliler için iyi bir durumdur. Katılımcılara göre; Bask Bölgesinde kullanılmakta olan çift dilli eğitimin en kötü yanı model A 'nın çok az tercih edilmesidir, bunun en önemli sebebi ise model A da sadece İspanyolcaya odaklanmasıdır. Bunun yanında katılımcılar, dezavantaj olarak Bask dili ve İspanyolca'yı birlikte anlatacak öğretmen eksikliğinden bahsetmektedir. Bu yüzden

üniversitelerde çift dilli eğitim üzerine öğretmen yetiştirmenin artmasının bir çok problemi çözeceğine inanmaktadırlar.

4- Bask Bölgesinde ırkçılık yapılmaması: Katılımcılara çift dilli eğitim süresince bask halkı ve ispanyollar arasında herhangi bir ayrımcılığın olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılara göre İspanyada ırkçı herhangi bir ayırım yoktur. Tüm katılımcıların ortak fikri İspanya Bask bölgesinde ispanyollar ve Bask halkı birlikte kardeşçe yaşamaktadırlar. Bu da çift dilli eğitimin farklı ırklar arasında etnik bir ayrışmaya neden olmadığına göstergesidir.

5- Toplumların kültürünün korunmasında dilin rolü ve önemi: Katılımcılara çift dilli eğitim uygulanan bölgenin kültürünü koruyup korumadığı sorulmuştur. Tüm katılımcılar bu konuda olumlu cevap vermiştir. Onlara göre etnik bir grubun dilinin kullanımının yasaklanması bu etnik grubun kültürünün tamamen yok olmasına yol açmaktadır. Bir etnik grubun kültürünün gelişmesi ve korunmasında dilin önemi çok büyüktür. Bunun için çift dilli eğitim, etnik bir grubun kültürünün korunmasında çok büyük önem taşımaktadır.

Bunun yanında katılımcılara çift dili eğitime hazırlanan bir ülkenin ne gibi önlemler alması gerektiği sorulmuştur. Katılımcılara göre çift dilli eğitime başlangıçta karşılaşılan en önemli sorunlardan biri kalifiye öğretmen eksikliğidir. Bunun giderilmesi için üniversitelerde çift dilli eğitim sürecinde görev alacak öğretmen yetiştirme programlarının açılması gerekmektedir. Bu sayede öğretmenlerin kalifiye olması sağlanmış olunur. Çift dilli eğitime geçişteki diğer bir önemli sorun ise müfredatta kullanılacak ders kitaplarının çifte dilli eğitime uygun şekilde hazırlanmasıdır. Diğer ve önemli bir mesele ise devletin çift dilli eğitime maddi destek sağlamasıdır. Devletin maddi yönden tam destek verdiği bir eğitim sistemi katılımcılara göre en sağlam olanıdır.

Yazarın araştırma süresince Baskilerle yaptığı konuşmalarda aldığı notlar:
Yazar bu konuşmalarda aldığı notları beş ana başlık altında incelemiştir. Bunlar:

1- İspanyollar ve Baskiler arasındaki ilişki: Yazar Americanın Reno şehrinde Baskilerle görüşme yapmış olup, bu görüşmelerde edindiği kanaate göre Baskiler ile İspanyollar arasında çok iyi ve sarsılmaz bir bağ bulunmaktadır. Fakat baskilere göre, geçmişte Franconun yaptığı baskılardan dolayı baskiler ve ispanyollar arasında güzel bir ilişki yoktu. Adeta bu iki etnik grup arasında çatışma çıkması için kasten yasaklar konmuştur. Fakat katılımcılara göre çift dilli eğitim sisteminin kullanıma girmesi, Franconun yasaklarının ve bunun sonucunda oluşan ayrışmanın unutulmasına; bunların yerine yeniden kardeşçe bir ortamın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

2- Üniversitede yaşanan zorluklar: Üniversitelerin günümüzde karşılaştığı en önemli sorunlardan biri, çift dilli eğitimde görev yapacak öğretmenlerin yetişmesi için eğitim veren akademik kadronun azlığı ve kalifiye eksikliğidir. Bu yüzden çift dilli eğitim için yeteri kadar kalifiye öğretmen yetiştirilememektedir. Bu problemlerin çözülmesi ve çift dilli eğitim programının daha iyi bir hale getirilmesi için üniversitelerde verilen eğitime daha fazla önem verilmelidir.

3- Model C nin algılanışı: Yazar bu çalışmaya başladığı zamanlardan bu yana aklında hep bir soru vardı; neden model C yok? Diğer modeller (A, B, D) var. Baskilerle yapılan bir konuşmada aklındaki bu soruyu katılımcılara yönelten yazar model C nin olmamasının sebebinin, Bask alfabesinde C harfinin olmaması olduğunu öğrenmiştir.

4-Tarih: Baskiler kültürel olarak İspanyadaki diğer etnik gruplardan farklıdır. Geçmişte baskiler Franconun baskılarından dolayı neredeyse aynı bölgede hiç yaşamamıştır. Baskilerle yapılan görüşmelere göre baskiler gelecekte kendilerinin daha bağımsız, ayrıca dış işlerinde de İspanyadan bağımsız olacaklarına inanmaktadırlar. Ama bu duruma bir bölünme olarak değilde özgürlüklerini daha iyi

kullanabilme olarak bakmaktadırlar. Baskilerle konuşma esnasında farkedilen diğer önemli bir durum ise baskiler ile Türkiye'deki kürtler arasındaki etnik ve tarihi benzerlikler olmasıdır. En önemli benzerliklerden birisi ise baski dili ve kürtçenin farklı zaman dilimlerinde yasaklanması ve insanların etnik haklarını istedikleri gibi kullanamamalarıdır.

5-Günümüzdeki mevcut zorluklar: Günümüzde Bask bölgesinde Fransızca, İspanyolca, ve İngilizceye verilen önem Bask diline verilmemektedir. Ana dilde eğitime çok fazla önem verilmemesi Bask Bölgesinin önemli bir problemidir. Başka bir problem ise; Bask halkıyla yapılan görüşmelerin hepsinde nereli olduğuna dair sorulan soruya alınan tüm cevaplar kendilerinin İspanyolca değil Basklı olduğudur. Bu durum ilerleyen zamanlarda ırkçılığa sebebiyet verebilir.

TARTIŞMA

Alınan verilere göre Bask Bölgesindeki çift dilli eğitim programı Bask Bölgesindeki tüm halka hitap edecek şekildedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi ise bölgede sunulan 3 seçeneğe Bask çift dilli eğitimidir. Bu eğitim modeline göre isteyen sadece Bask dilini, isteyen İspanyolca'yı ve isteyen hem Bask dilini hem de İspanyolca'yı çok iyi düzeyde öğrenebilmektedir. Halka böyle kolaylık sağlanması ayrıca bu şekilde seçmeli bir eğitim sistemi sunulması onları çok memnun etmiştir. Yapılan bu araştırmada hiçbir katılımcının çift dilli eğitim hakkında olumsuz bir düşünceye sahip olmadığı görülmektedir.

Yine yapılan bu çalışmaya göre Bask çift dilli eğitim sürecinde geçmişte yaşanan en büyük sorunlar öğretmen yetiştirme ve materyal bulma olmuştur. Ama günümüze baktığımızda neredeyse 35 yıllık bir çift dilli eğitim süresi geçirilmiş ve geçmişteki tüm sorunlar çözülmüş, şu an itibarıyla hiç bir sıkıntı olmadığı yapılan bu çalışmayla görülmüştür.

Bu çalışmanın en önemli amaçlarından birisi, Türkiye'deki Kürtler ile İspanya'daki Baskların, tarihi birçok benzerlikler taşımasından hareketle, karşılaştırılmasıdır. Nitekim, her iki etnik grubun da, anadilleri yasaklanmış ve halkı zulme maruz kalmıştır. Ama sonuçta baktığımızda günümüzde Baskilerin kendi ana dillerini kullanabildiği ve öğrenebildiği gayet güzel işleyen çift dilli eğitim sistemi bulunmaktadır. Türkiye'de ise böyle bir durum söz konusu değildir fakat çift dilli eğitime geçiş için çalışmalar olduğu kanaatindeyim, bunun en önemli göstergesi ise kürtçenin günümüzde seçmeli ders olarak okutulmasıdır. Türkiye'de olası bir çift dilli eğitim süreci Türkiye'de hiçbir şekilde bölünmeye yol açmayacaktır, bunun en güzel örneği bu çalışmaya da konu olan Bask çift dilli eğitimidir. Sadece İspanya'daki çift dilli eğitim değil dünyanın genelinde uygulanmakta olan çift dilli eğitimlerde de ırkçılık veya ayrışma söz konusu olmamıştır. Buna örnek olarak UKAM tarafından hazırlanan yaklaşık 50 ülkeyi içeren rapor gösterilebilir.

Çift dilli eğitim sürecini sadece kürtçe yada sadece Türkçe ağırlıklı eğitim sistemi gibi algılamak gerekir. Çift dilli eğitim sistemi İspanya'da olduğu gibi her iki dili kapsayan seçmeli bir sistem olmalıdır. İsteğe göre kürtçe yada Türkçe ağırlıklı, isteğe göre de her iki dili kapsayan öğretim hedeflenmelidir. Türkiye'de insanların kendi hak ve kültürlerini koruması için böyle bir eğitim sistemi en azından kürt ırkının yoğunlukta bulunduğu bölgelerde kullanılmalıdır. Türkiye'deki kürt halkı da İspanya'daki baskiler gibi geçmişte birçok sıkıntıya maruz bırakılmıştır. Bu yüzden demokratik yönetimle yönetilen ülkemizde çift dilli eğitim sisteminin kurulmasının düşünülmesi gerektiğinin kanaatindeyim.

Çift dilli eğitim için tavsiye edilen model:

Türkiye'de, Türkler ve kürtler arasındaki ırk ayrımcılığının çözülmesinde, çift dilli eğitimin büyük katkısı olacaktır. Bu çalışmada da değinildiği üzere, bir etnik grubun dilinin yok edilmesi o etnik grubun hem kültürünün hem de gelenek ve göreneklerinin yok olması demektir. Bu çalışmada da bahsedildiği

üzere İspanyadaki Baski çift dilli eğitim sistemine benzer bir sistem Türkiyede de uygulanabilir. Olası bir çift dilli eğitim sistemi kürt ve türk halkının beklentileri göze alınarak hazırlanmalıdır. Çalışmaya göre; çift dilli eğitim, İspanyada da görüldüğü gibi iki etnik grup arasındaki birlik ve beraberliği artırmaktadır. Böyle bir durumun Türkiyede de kürtler ve türkler arasındaki birlik ve beraberliği artıracığına inanılmaktadır.

Olası bir çift dilli eğitim süreci tüm okulları kapsamalıdır. Bu süreç ilk olarak kürt halkının yoğunlukta olduğu doğu bölgesinde başlayıp sonraki dönemlerde Türkiye genelinde kulanıma geçebilir. Bununla birlikte bazı konularda Türkiyenin tamamını kapsaması gerekmektedir. Örneğin; öğrenci seçme ve yerleştirme sınavları bu eğitim sistemine uygun yapılmalıdır. Bir çok ülkenin çift dilli eğitim programlarında, ülke genelini kapsayan tüm sınavlar iki dilde yapılmaktadır. Böyle bir durum Türkiye için de iyi bir etki oluşturacaktır.

Cummins (2000) e göre, öğretmen yetiştirilmesi çift dilli eğitim sürecinde en önemli hususlardan biridir. Çift dilli eğitime geçiş süreci Bask Bölgesinde de görüldüğü üzere çok uzun zaman alan bir süreçtir. En büyük zaman ise öğretmen yetiştirilmesinde geçmektedir. Öğretmen yetiştirmek için ise üniversitelerde konu ile ilgili bölümler açılmalı ve bu alanda öğretmen yetiştirilmesi teşvik edilmelidir. Öğretmenler, üniversitelerde yetiştirildikten sonra sahaya inip uygulamaya geçmelidirler. Bu öğretmenler için ücretsiz kürtçe kurslar temin edilip her iki dilde de yalın ve akıcı konuşmaları sağlanmalıdır. Bu tip kurslar öğrenciler için de sağlanmalıdır. Çünkü halen ana dili kürtçe olupta kürtçe okuma ve yazmayı bilenlerin sayısı oldukça fazladır. Bunun yanında isteyen kürt veliler için de kürtçe ve türkçe okuma-yazma dersleri verilmelidir.

Okullarda derslerde kullanılmak üzere materyaller hazırlanmalıdır. Bu materyallerin hazırlanmasında devlet tarafından maddi destek sağlanması programın geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Çift dilli eğitimde kullanılacak materyallerin içeriklerinin hazırlanması için bir komite kurulmalı, ayrıca bu komite eşliğinde materyallerin basımına en kısa zamanda başlanılmalıdır (Cummins, 2000). Bunun yanında, Kürtçe'nin televizyonlarda, gazetelerde, tüm resmi kurumlarda kullanılması sağlanmalıdır.

SONUÇ

Bask bölgesi çift dilli eğitim sisteminde görüldüğü gibi, çift dilli eğitim sisteminin bulunduğu tüm ülkelerde eğitim kalitesi artmış ve insanlar istedikleri dilleri özgürce kullanmaya başlamışlardır. Yine Bask örneğinde görüldüğü gibi çift dil kullanımı insanların gelenek ve göreneklerinin, kültürlerinin asimile olmasına engel olmuştur. Bu çalışmamızda da belirtildiği üzere, Bask bölgesindeki insanlar arasındaki ilişkilerin iyi olmasının yegane temeli bu bölgede halen devam eden çift dil kullanımındır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiyede de olası çift dil kullanımının hem türklere hem de kürtlere büyük fayda göstereceği düşünülmektedir. Böyle bir süreç hiç şüphesiz İspanya'da olduğu gibi hiç kolay olmayacaktır. Bu süreci İspanya'da olduğu gibi sabote etmeye çalışacak güçler Türkiye'de de olacaktır. Günümüzde, Türkiye'de Kürtçe'nin seçmeli ders olarak okutulması, çift dilli eğitim süreci için atılan büyük bir adımdır. Türkiye'de olası bir çift dilli eğitim süreci sonunda, hiç şüphesiz türkler ve kürtler arasındaki sosyokültürel bağ günümüzdekinden daha iyi olacaktır. Bu durumun en büyük delili bir çok ülkede olduğu gibi İspanya Bask Bölgesi hakkında çift dil kullanan halkın gösterdiği duyarlılıktır. Dünyanın hiç bir ülkesinde çift dilli eğitim sonucunda halk içerisinde herhangi bir ayrışma ya da çatışma yaşanmamıştır. Birbirini daha iyi anlayan insanlar arasında bir çatışma yaşanması olası değildir çünkü.

Türkiye'de uygulanacak çift dilli eğitim sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri de, Bask bölgesinde uygulanan çift dilli eğitim sürecinde olduğu gibi, çift dilli eğitim verebilecek öğretmenlerin yetiştirilmesidir. Son yıllarda Türkiye'de bazı üniversitelerin bünyesinde kurulan Kürtçe lisans ve lisansüstü programlar bu bağlamda çok büyük önem arz etmektedir. Bu bölümler, Türkiye'nin çift dilli eğitime geçiş sürecinde ihtiyaç duyduğu öğretmenlerin yetiştirilmesinde önemli bir misyon

üstlenecektir. Bu nedenle bu bölümlerin, Türkiye genelinde yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bunun yanında, çift dilli eğitim sistemine yönelik ders materyalleri, uzman kişiler tarafından hazırlanmalı ve bu süreçte devlet gereken desteği sağlamalıdır. Son olarak, devletin ilgili mekanizmalarının, çift dilli eğitim sürecinde aktif olarak yer alıp, tıpkı Bask bölgesinde olduğu gibi gereken sorumluluğu üstlenmesi ve gerekli desteği sağlaması, Türkiye’de uygulanacak çift dilli eğitim sisteminin hem daha hızlı hem de daha verimli bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Calislar, O. (2009). *Why would education in Kurdish separate Turkey?* Retrieved from <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=why-would-education-in-kurdish-separate-turkey-2009-09-02>
- Cenoz, J. (2012). Bilingual Educational Policy in Higher Education in the Basque Country. *Language, Culture And Curriculum*, 25(1), 41-55.
- Creswell, J. W. (1994). *Research designs: Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Cummins, J. (2000). *Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*, Clevedon, Multilingual Matters.
- Entessar, N. (1992). *Kurdish Ethnonationalism*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers. p.83.
- Gardner, N . and Zalbide, M. (2005) Basque acquisition planning. *International Journal of the Sociology of Language* 174, 55–72.
- Kendal, N. (1980). The Kurds under the Ottoman Empire. In G. Chaliand (Ed.), *People without a country: The Kurds and Kurdistan*. London: Zed Books Ltd.
- Kirişçi, K. and Winrow, G., M. (1997) *The Kurdish Question and Turkey: An Example of a Trans-state Ethnic Conflict*. Portland, Oregon: Frank Cass Publishers. (p, 23).
- May, S. (2001). *Language and minority rights: Ethnicity, nationalism, and the politics of language*. New York: Longman.
- McDowall, David. (1996). *A Modern History of The Kurds*. London: I. B. Tauris.
- Ozfidan B (2014). The Basque Bilingual Education System: A Model for a Kurdish Bilingual Education System in Turkey. *Journal of Language Teaching and Research*. Vol. 5, No. 2, pp. 382-390.
- UNESCO, (1974). *Recommendation concerning education for international understanding, co-operation and peace and education relating to human rights and fundamental freedoms*. Adapted by the General Conference at its eighteenth session Paris.
- Zalbide, M., & Cenoz, J. (2008). Bilingual Education in the Basque Autonomous Community: Achievements and Challenges. *Language, Culture & Curriculum*, 21(1), 5-20. doi:10.2167/lcc339.0